

Utbildningsdepartementet

Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Yttrande över remiss: Högskolestiftelser – en ny verksamhetsform för ökad handlingsfrihet (Ds 2013:49)

Saco avstyrker förslaget i sin nuvarande form, på grund av de många oklarheter som förslaget innebär. Det ska dock understrykas att Saco välkomnar en ökad självständighet för lärosätena.

Saco anser att organisationsform ska väljas med ändamålsenlighet som bärande princip. Om en annan verksamhetsform än statlig myndighet gör att lärosäten kan bedriva utbildning och fri forskning av hög kvalitet mer effektivt med goda villkor för studenter och anställda, är det lämpligt att byta verksamhetsform. Det finns inget självändamål i att lärosäten är statliga eller att staten är arbetsgivare för de som arbetar inom akademien.

Saco ser följande fördelar med förslaget:

- **Möjligheter till ökad samverkan och ökad rörlighet för forskare.** Med ökad självständighet finns möjlighet att tänka nytt kring de anställdas villkor. Saco ser fördelar med att den svenska modellen får ökad kraft även inom akademien, så att forskare i och utanför akademien kan få jämförbara villkor. Tidsbegränsningar av anställningar bör regleras av LAS och i kollektivavtal. Underlättad samverkan och ökad rörlighet mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor är önskvärt och mer likartade anställningsvillkor kan bidra till detta. Saco vill dock påpeka att de gängse akademiska reglerna ska gälla vid tjänstetillsättning, i syfte att säkra öppenhet och vetenskaplig kvalitet.
- **Internationell konvergens.** Svenska lärosäten och svensk högskolepolitik befinner sig i en internationell kontext på grund av att akademins arbete inte är bundet till nationsgränser, men också eftersom politiska beslut på över- och mellanstatlig nivå påverkar svensk politik. Ytterligare underlättande av samarbete och rörlighet mellan lärosäten i olika länder är en viktig del av en utbildningspolitik för framtiden. För att kunna utvecklas i samma takt som jämförbara lärosäten i andra länder, kan det vara fördelaktigt att byta verksamhetsform.
- **Beslut om ombildning initieras av lärosätet självt.** Eventuella ombildningar bör ha i sin grund i lärosätets välinformerade önskan att genomföra en ombildning. Därför ser

Tiina Kangasniemi
Samhällspolitiska
avdelningen
08-613 48 06
tiina.kangasniemi@saco.se

Sveriges akademikers
centralorganisation
Box 2206
103 15 Stockholm
Besök: Lilla Nygatan 14
Tel växel: 08-613 48 00
Fax: 08-24 77 01
E-post: kansli@saco.se
www.saco.se

Saco välkomnade på att stiftelseombildning förelås vara en möjlighet, inte ett tvång.

- **Att lärosäten kan förvärva sina egna fastigheter** är fördelaktigt, eftersom det ger visst ökat självbestämmande i praktiken.

Saco vill uppmärksamma följande problematiska delar av förslaget:

- **Representationsrätten måste säkras.** Förslaget kan innebära ökad insyn och möjlighet till påverkan från lärare och studenter, vilket Saco ser positivt på. Saco menar dock att även företrädare för de anställda måste ges närvaro- och yttranderätt, såväl i stiftelsens styrelse som i eventuella bolag. Studenterna är viktiga för utbildningens kvalitet och ska således ha samma representationsrätt och inflytande över utbildningens kvalitet oavsett verksamhetsform. Det är en fråga om att säkra kvalitet, men har också en tungt vägande demokratisk grund: de som påverkas av beslut bör ha insyn i och möjlighet att påverka beslutsprocessen. Annars riskerar lärosätets arbete att förlora både i kvalitet och legitimitet.
- **Studenternas rättssäkerhet behöver garanteras.** Studenternas rättssäkerhet ligger inte i vägen för ökad självständighet och ska inte åsidosättas. Skrivelsen är besvärande kortfattad i frågor som är centrala för hur kärnverksamheten, det vill säga akademisk utbildning, ska bedrivas på ett sätt som säkrar studenternas rättssäkerhet. Rättssäkerheten för högskolestudenter ska vara densamma oavsett verksamhetsform. Det är exempelvis rimligt att samma krav som förvaltningslagen ställer på statliga lärosäten också ska gälla på lärosäten som drivs av stiftelser. Dessutom är det rimligt att bestämmelser om tillgodoräknande, examensbevis, avskiljande och disciplinära åtgärder gäller även på högskolor som inte drivs av staten. Studenternas inflytande och rättssäkerhet är en viktig demokratifråga, men handlar också om att skattemedel används effektivt och på det sätt som de är avsedda.
- **Konsekvenserna för kombinationsanställningar behöver utredas innan beslut om ombildning tas.** De välfungerande samarbeten som bygger på ALF-avtalet får inte äventyras. Detta är särskilt viktigt för utbildningar inom vård, men goda förebilder på ett område bör värnas för att om möjligt kunna användas på fler.

- **Inget stiftelsekapital tillförs lärosäten som ombildas,** vilket innebär att självständigheten från staten i praktiken ändå blir kraftigt kringskuren.
- **Lärarnas villkor.** Underlaget är oklart också angående vilka konsekvenser stiftelseombildning får för vissa för lärarna viktiga villkor, såsom vid utlandstjänstgöring. Saco anser att rörligheten för lärare och forskare inte får kompromissas med och oroas av att detta lämnas ofullständigt utrett.
- **Oklarheter rörande framtiden för utbildningsutbudet.** Saco befarar att förslaget i sin nuvarande form kan inverka menligt på vissa akademiska discipliner, i synnerhet de humanistiska, konstnärliga och vissa samhällsvetenskapliga ämnen. Dessa spelar en betydande roll för samhällets utveckling, för demokratin och det mänskliga samspelet, men har inte samma tydliga relevans för näringslivet som flera andra ämnen. Sjunkande kunskaper i dessa ämnen riskerar att få negativa konsekvenser för samhället som helhet.
- **Universitetsbibliotekens status är oklar.** Förslaget säger inget om konsekvenserna för biblioteken, vilket lämnar flera viktiga frågor obesvarade. Det gäller i synnerhet vilka konsekvenser som stiftelseombildning får för ägandet av det kulturarv som finns på biblioteken samt vilka lagändringar som blir aktuella för biblioteken. Universitets- och högskolebiblioteken är strikt nödvändiga för akademien och kan därför inte lämnas utanför analysen.

Vi hänvisar också till bifogade remiss-svar från Akademikerförbundet SSR, Civilekonomerna, DIK, Lärarnas Riksförbund, Naturvetarna, Sveriges Ingenjörer, Sveriges läkarförbund samt Sveriges Universitetslärarförbund. Några av dem har sannolikt redan inkommit till departementet.

Vänligen,
Sveriges Akademikers Centralorganisation

Lena Granqvist
tf samhällspolitisk chef

Emelie Lilliefeldt
utredare